

VERISITEITÄ: 60-LUVUN LOPUN TYTÖT KUVIN JA SANOIN

Anja Snellman & Ulla Jokisalo, *Side*. WSOY,
Porvoo 1998 . 162 s.

“Meistä teki perheen viha, julmuus, loukkaava väkivaltaisuus, halveksunta, itsepetos. Tämä on vahvin side jonka tiedän”, kirjoittaa Anja Kauranen *Ihon ajassa* (s. 66). *Side*-nimen saaneessa uudessa kirjassa hän jatkaa samoista teemoista Snellmanin nimellä. Sukulaisuuden hautovien verisiteiden lisäksi myös ystävydet ja rakkaudet saattavat toisinaan hierittääkin. Siteitä solmimitaan ja katkotaan.

Ulla Jokisalon kuvateoksia ja Anja Snellmanin tekstiä kiehtovasti yhdistelevä teos on myös kasvukertomus. Veriset siteet ovat kirjassa läsnä naiseksi kehittymisen kautta.

Tekstit ja kuvat käsittelevät teoksessa nuoruutta tavalla, joka palauttaa mieleeni murrosikäisen minäni tuntemuksia ja ajatuksia.

Kirjan nimen monimerkityksisyys kuvastaa sisällön runsautta. Snellman ja Jokisalo kuvaavat kuvin ja sanoin kuohuvaa 60- ja 70-luvun taitetta: tyttöyttä, poliittista kantaaottavuutta, runoilamista ja paljon muuta. He onnistuvat solmimaan lukuisat eri suuntiin aukeilevat teemat ja aihiot koskettavaksi kokonaisuudeksi.

Lukuisista risteilevistä teemoista huolimatta teos on ilmava. Se leijaillee keveästi genrerajojen tavoittamattomissa. Se ei ole yksin sanataidetta: myös visuaalinen puoli on teoksen kokonaisuuden kannalta tärkeä. Se ei ole "puhdasta" fiktiota, vaikka onkin kaunokirjallinen teos. Se ei ole varsinainen omaelämäkerrallinen teos, vaikka vihjaileekin siihen suuntaan.

Side antaa sekä tekstuaalisia että visuaalisia tulkintaohjeita, jotka viittaavat omaelämäkerrallisuuteen. Samaan lähestymistapaan kehottelevat mielessäni myös molempien taiteilijoiden aikaisemmat teokset. Ulla Jokisalo on nimennyt yhden näyttelykokonaisuutensa *Omaelämäkerralliseksi sarjaksi*, eikä Anja Kauranen/Snellmankaan ole kieltänyt kirjoittavansa omista kokemuksistaan.

Ihailen kieltäytymistä karsinoista. Silti suhtaudun kirjaan aika naiivisti. Tapaan itseni kerta toisensa jälkeen rakentamasta lukemani tekstin ja näkemieni valokuvien perusteella tarinaa kirjailijan nuoruusvuosista ja liittämistä siihen lisää tiedonmurusia Kaurasen aikaisempien teosten "perusteella". Niistä monet käsittelevät samoja teemoja kuin Sidekin. Ihon aika on vieläpä mainittu Siteen sirsarteokseksi. Molempien sivuilla toistuvat äidin menneisyyden hahmottamisyritykset, äidin ja isän traaginen liitto, äidin hyvin hellä rakastaja, äidin ja tyttären suhde.

Omaelämäkerrallisessa lukutavassani en ole poikkeus. Meillä suomalaisilla on tapana ajatella kirjallisuuden ja taiteen perustuvan tiukasti taiteilijan omaan elämään. Olemme "naiiveja lukijoita". Uskomme mimesiksen voimaan ja rakentelemme helposti suhteita fiktiivisen teoksen ja todellisten tapahtumien välille. Siteen suhteen noudatan pitkälle tätä lukutapaa siitä huolimatta, että näkemykseni tekstin todellisuuden suhteesta pitäisi konstruktivistisen yhteiskuntatieteilijän ja kirjallisuustieteilijän perspektiivistäni olla moniulotteisempi.

Kriitikot ovat syytelleet erityisesti naiskirjailijoita siitä, että nämä eivät pääse teoksissaan oman elämänsä "yläpuolelle" tai siitä irti. Tekstin arkisuudesta ja omien kokemusten kelaamisesta on syytetty ankarasti Anja Kaurastakin. Muutaman vuoden takainen keskustelu *Syysprinssistä* ja lähipiirin laskelmoivasta hyödyntämisestä taiteessa lähenteli mielestäni Helvi Hämäläisen *Säädylisen murhenäytel-*

män aikana kohtaamaa inkvisitiota.

Side on taiteilijoiden tekemä esteettisesti rakennettu teos. Siinä ei ole kyse elämän "dokumentoinnista". Siitä huolimatta se herättää kysymyksiä fiktion ja faktan suhteesta. Side hämää lukijaansa, ironisoi rajanvetoja.

Liikkuvaa asetelmaa korostavat Siteen etäännyttävät piirteet, esimerkiksi sen kollasinaisuus. Se yhdistelee kuvateosten ja tekstin lisäksi myös erilaisia kuva- ja tekstifragmenttejä. Jokisalo liittää valokuviin kekseliäästi ja kuvaavasti milloin ommelta, milloin laastaria. Snellman yhdistää tekstissään nuoren tytön tilitykseen ja aikuiseksi kasvaneen naisen tämänhetkisten ajatusten kuvauksiin minä-kertojan saamaa palautetta nuoruuden runoistaan, ystävien kirjeitä, tiedostavan ja linjoistaan huolehtivan nuoren naisen päivän ruokalista (minkä voi tulkita viittaavan ironisesti kohuttuun Bridget Jonesin sinkkupäiväkirjaan) ja jiddis- ja englanninkielistä lainaylirikkaa.

Kollaasimaisuus on ominaista päiväkirjalle: Esimerkiksi 50-luvun tyttöjen päiväkirjojen sivuille on kerätty omien mietteiden lisäksi runoja, elokuva-arvosteluja, kuvia lehdistä, pilapiirroksia ja paljon muuta samaan tapaan kuin Siteessä. Taideteosluonteestaan huolimatta Side asettuikin myös omaelämäkerralliseen roolin, jonka avulla se kurkottaa lähelle lukijaansa ja katselijaansa. Löydän lukuisia kosketuskohtia omaan elämäni, vaikka olen itse enemmän 1970- tai 80-luvun tyttö.

Peyton Place ja Vietnam eivät minua kosketa samalla tavalla kuin 1960- ja 70-lukujen vaihteessa nuoruuttaan elänyttä sukupolvea. Ulla Jokisalon ja Anja Snellmanin teos kuitenkin onnistuu tavoittamaan jotain olennaista aikakauden hengestä ja välittämään sen eteenpäin. Myös sukupolville yhteiset kokemukset auttavat: Naiseksi kasvaminen ja äitisuhteen luotaaminen ovat luultavasti kaikkien vuosikymmenten tytöille kivuliaita prosesseja.

Side osoittaa vähän julmastikin meille lapsuuden ja nuoruuden aurinkoisia päiviä muisteleville, että nostalgialla on aina se pimeäkin puoli. Kaikessa rajuudessaan ja ironisuudessaankin Side on silti lopulta lempeä ja nuoruuden haavoja lääkitsevä teos.

Tuija Saresma